

İktisadi Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığı hakkındaki 4222 sayılı kanuna ek kanun lâyihası ve İktisat, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/118)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı: 6/2161

25 . VI . 1943

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisiğine

İktisadi Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığı hakkındaki 4222 sayılı kanuna ek olarak İktisat vekilligince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetince 22 . VI . 1943 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası eshabı mütebesiyle birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

İktisadi Devlet teşekkülleri memurları Tekauüt sandığı hakkındaki 4222 sayılı kanuna ek kanunun mucip sebepler lâyihası

Bugünün olağanüstü şartlarının ileasiyle büyük bir önem kazanmış olan taşkömürü ve linyit istihsalini sağlamak ve arttırmak gayesiyle alınması gerekli görülen kanuni tedbirler, üç ayrı kanuna taaHük etmeleri dolayısıyla, üç kanun lâyihası ile arz ve teklif edilmiştir. Bunlar arasında bulunan bu kanun lâyihasında, 3687 sayılı kanuna ek olarak teklif edilen kanun lâyihası ile barem intibak vaziyetlerinin temini düşünülen Ereğli kömürleri İşletmesi ve Türkiye kömür satış ve tevzi müesseselerinde çalışan memurların buna muvazi olarak tekaütlük vaziyetlerinin tanzimi gözönünde tutulmuş ve umumiyetle maden işlerinde çalışanların tekaütlük hizmetleri hesabında yapılması gerekli tadil de itibara alınmıştır.

Birinci ek madde ile, çok gayri müsait maddi şartlar altında çalışan ve emsaline nazaran ypranma hadleri çok kısa bulunanların fiili hizmet müddetlerine emsali vaziyetlerde kanunla kabul edilmiş olan yarı derecesinde zam yapılması temin edilmek istenilmiştir. Bu suretle tedvin edilecek istisnai hüküm müstehliklerine inhisar ettirilmesi için muamelenin İktisat vekâletinin tetkik ve tasdikına iktiran ettirilmesi lüzumlu görülerek gerekli kayıt birinci maddeye ikinci fıkra olarak konmuştur.

Yukarıda arzedilen diğer kanun lâyihası ile barem intibak vaziyetlerinin ıslahı düşünülen iki müessese memurlarının buna muvazi olarak tekaütlük vaziyetlerinin de yoluna konmasını sağlayan hüküm, lâyihanın muvakkat maddesini teşkil etmektedir. Bu maddeye göre 4222 sayılı kanunun muvakkat 2 nei maddesi hükmünün, mezkûr kanunun yürürlüğe girdiği tarihte bu iki müessesede müstahdem olanlar hakkında tatlik edilmesi ve bu suretle o tarihte müesseselerinin muvakkat kadro ile idare edilmekte bulunması yüzünden, bunda dahilleri olmıyan mensuplarının haklarının ihlâl edilmesinin önüne geçilmesi temin edilmek istenilmiştir. 4222 sayılı kanunun mevzu bahis maddesinde yazılı olup mezkûr kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlaması tabii bulunan 10 yıllık müddetin içine alâkalıların havzadaki hizmetlerinin de ithal edilmek istenilmesi havza hizmetlerinin bir kül olarak mütalâa edilmesinin ve kömür istihsalinde senelere emek vermiş elemanların havzaya bağlı kalmalarını temin arzusunun tabii bir neticesidir.

Muvakkat madde hükmünden istifade edeceklerin 4222 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği ta-

rihten sonraki hizmet müddetlerinin, mezkûr kanun hükümleri dairesinde tekaüt aidatı kesilmek partiyle hizmet müddetlerine eklenmesi tabii görülmüş ve ancak o zamandanberi teraküm elen aidatın kesilmesi şekli tekaüt sandığı ile bu iki müessesе arasında yapılacak anlaşmaya bırakılmıştır.

İktisat encümeni mazbatası

T. B. M. M.

İktisat encümeni

Esas No. 1/118

Karar No. 21

2 . VII . 1943

Yüksek Reisliğe

İktisadî Devlet teşekkülleri memurları Te-kaüt sandığı hakkındaki 4222 sayılı kanuna ek olarak İktisat vekilliği tarafından hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 22 . VI . 1943 tarihinde Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası, Encümenimize tevdi buyurulmakla, İktisat vekilinin huzuriyle tetkik ve müzakere olundu.

Lâyihanın esası, aslında ağır ve yıpratıcı bir mahiyet taşıyan maden istihsalinde bilfiil çalışanları daha ziyade teşvik etmek ve bu hizmetlerinin ağırlığını karşılamak maksadiyle, bu gibi memurların toprak altı işlerinde fiilen geçirecekleri her hizmet yılının, 4222 sayılı kanunun meriyet tarihinden itibaren, tekaütlük hesabında bir buçuk yıl sayılmasından ibaret olup, Devlet Demiryolları memurları için esasen kabul edilmiş bulunan böyle bir hükmün maden istihsalinde çalışan memurlar için de kabul edilmesi yerinde görülerek, prensip itibariyle tasvip olunmuştur.

Ancak, lâyihanın birinci maddesinde «maden ocaklarında çalışmakla mükellef memur ve müstahdemler» denilmektedir ki, bu suretle yukarıdaki hükümden kimlerin istifade edecekleri metinde açıkça belirtilmemiş olduğu görülerek, encümenimizce, maden ocakları yerine, maden istihsalinde ve toprak altında bilfiil çalışanlar, denilerek bundan kimlerin istifade edeceği tavzih olunmuş ve toprak altında çalışan memur ve müstahdemlerin üryan itibariyle tariflerine de imkân görülemediğinden, bu müesseselerde çalışanlardan vazifelerini toprak altında yapanların bu hükümden istifade ettirilmeleri yolunda umumî bir esasın kabulü zaruri görülmüştür. Bu maddenin tatbikat şekline gelince, müddetlerin hesabında sene esası yerine gün esası ka-

bul olunarak bir günün iş saatlerinden tamamını veya büyük kısmını toprak altında çalışmakla geçirenler için o gün tamamen toprak altında geçirilmiş sayılmasının ve bir iş gününün bundan daha az zamanını toprak altında geçirenlerin bu hükümden istifade ettirilmemelerinin muvafık olacağı mütalâa edilmiş olmakla madde metni bu maksadı temin eder şekilde yeniden yazılmış ve diğer tatbikatla ilgili hususlar metne konulmuşarak, bunların vekâletçe hazırlanacak bir talimatla tesbiti lâzımeleceği tabii görülmüştür.

Bundan başka, birinci maddedeki «4222 sayılı kanunun birinci bölümüne ek» ibaresi kanun tekiğine uygun görülmediğinden kaldırıldığı gibi, sene esası yerine gün esası kabul edilince, maddenin ikinci bendinde yazılı «altı ay ve altı aydan fazla hizmetler seneye iblâğ edilir ve bundan noksan hizmetler de hesaba katılmaz» hükmünün dahi kaldırılması icabetmiş ve bu hükmün tekaütlük müddetlerinin hesabında 4222 sayılı kanunun 15 nei maddesinin atfiyle 2904 sayılı kanunun 18 nei maddesinde esasen nazarı itibara alınmış olduğu eihetle, bu bakımdan da mezkûr hükmün burada tekrar yer almasına mahal görülememiştir. Diğer taraftan 4222 sayılı kanunun 17 nei maddesindeki «sandıklarla ilgili kurumlar, 25 fiili hizmet yılını dolduranları tekaüt edebilir» hükmüyle bu kurumlar için tanımlan salâhiyetin bu noktada tahdidi lüzumlu görülerek bu müesseselerde çalışan memur ve müstahdemlerin toprak altı işlerinde geçecek fiili hizmet müddetlerine tekaütlük hesaplarında ilâve olunacak fazla müddetlerin sözü geçen 25 yılın tesbitinde nazarı itibara alınmışarak, bu gibilere daha uzun çalışma im-

kını verilmesi için, birinci maddeye bunu temin edici bir fıkra eklenmiştir.

Lâyihanın ihtiva eylediği muvakkat ikinci maddeye gelince, bu maddenin 4222 sayılı kanununun tanzimi sırasında daimî kadroları henüz yapılmamış bulunan Ereğli kömürleri işletmesi ve Türkiye kömür tevzi ve satış müesseseleri memur ve müstahdemlerinin daimî kadroları yapılmamış bunların da bu sandıktan faydalanmalarını temin maksadını istihdaf ettiği anlaşılmuş olup, gerek esası ve gerekse yazılışı itibariyle yerinde görülerek, yalnız bir kelime taşihî suretiyle madde aynen kabul edilmiştir.

Bu izahat dairesinde yeniden hazırlanan lâyiha, havalesi mucibince Maliye ve Bütçe encümenlerine gönderilmek üzere Yüksek Resliğe sunuldu.

İktisat En. R.	Bu M. M.	Kâtip
Trabzon	Ankara	Ankara
<i>R. Karadeniz</i>	<i>H. O. Beketa</i>	<i>H. O. Beketa</i>
Ankara	Eskişehir	Gaziantep
<i>M. Eriş</i>	<i>E. Sazak</i>	<i>Ş. Özdemir</i>
İçel	İstanbul	İstanbul
<i>Ş. Tuğay</i>	<i>V. Sarıdal</i>	<i>A. H. Denizmen</i>
İzmir	Niğde	Ordu
<i>B. Arıman</i>	<i>Dr. R. F. Talay</i>	<i>Ş. Akyazı</i>
Ordu	Trabzon	Zonguldak
<i>M. Yarımbayrak</i>	<i>T. Göksel</i>	<i>H. Karabacak</i>

Eldeki kanun lâyihası, millet ekonomisinin en etkin bir istihsal bölümünde, toprakaltı istihsalde çalışanların haklarını korumak bakımından çok yerinde ve şayanı şükran bir adımdır.

Ancak, bu nevi çalışmanın hususiyetle-

rinden bulunan maden ocaklarındaki iştil, infilâk, inhidam ve sair kazalar ve yarabele kadar su içinde çalışmak gibi çok güç şartlar içindeki mesai neticesinde ve binnetice tekaüt müddetini doldurmadan vukubulan ölüm ve mâlûliyetlerin gerek şahıs, gerekse ailesi için doğurduğu vahim riskleri karşılamamaktadır.

Eldeki İş kanununun madde mahsusası mucibince, işçiler için kısmen bu riskleri karşılayacak bir İctimai sigorta kanunu hazırlanacağını İktisat vekili ifade etmiştir.

Kaza vukuunda aynı ocak ve galeride bulunan amele ile memurun aynı risklere mârûz buldukları âşikâr olduğuna göre sadece formalist olan bu «camele» ve «memur» tefrikinin kaldırılarak, yapılacak «İctimai sigorta» kanununun bütün Devlet İktisadi işletmelerinde çalışanlara teşmilini, iktisadi bir zaruretini ifadesi olarak, rica ve temenni ediyorum. Mâlûm olan sigorta esaslarına göre, Devlet, işletme ve şahsın vereceği hisseler prim olarak alınır, zaman üzerinde kapitalize edilir. Kazaya ve çalışmanın hususiyetlerine kurban olarak ölenin ailesine ve çocuklarına, mâlûl kalanın kendisine, ailesine ve çocuklarına icabeden yardım yapılabilir.

Bugün muhtelif vekilliklere bağlı, Banka, Unvan müdürlük vesairenin başka başka tekaüt sandıkları da bu resmî ve Devletçe kontrollü «İctimai sigorta» müessesesi ile birleştirilerek hakiki çalışma risklerinin bütün iktisadi inikâslarına cevap verecek bir teşekkül vücuda getirilmiş olur.

Manisa

Dr. Haldun Sarhan

Maliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Maliye encümeni
Esas No. 1/118
Karar No. 12

5 . VII . 1943

Yüksek Reisliğe

İktisadi Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığı hakkındaki 4222 sayılı kanuna ek olarak İktisat vekilliğince hazırlanan kanun lâ-yihası ile İktisat encümeni mazbatası Encüme-nimizde İktisat vekilinin huzuru ile müzakere olundu.

Hükümet esbabı mucibesinde, kanun lâyiha-sının birinci maddesinin maden istihsalinde ağır ve ypratıcı şartlar içinde ve bilfiil toprak al-tında çalışanların bu durumlarını karşılamak maksadı ile; muvakkat madenin ise; 4222 sa-yılı kanunun tanzimi sırasında daimî kadroları henüz yapılmamış olması yüzünden tekaüt san-dığından istifade edememekte bulunan Ereğli kömürleri işletmesi ile Türkiye Kömür tevzii ve satış müesseseleri memur ve müstahdemlerinin, daimî kadroları yapılmca sözü geçen sandıktan faydalanmalarını temin maksadı ile yazılmış oldukları belirtilmektedir. Encümenimiz lâyi-hanın sevki için gösterilen bu mucip sebepleri yerinde bulmuştur.

İktisat encümeninin :

1. Bu kanunla temin edilmek istenen isti-

fadenin maden istihsalinde ve toprak altında bilfiil çalışanlara inhisar ettirilmesi.

2. Toprak altında geçen müddetlerin he-sabında muadelete daha uygun bir esasın ka-bulü;

3. Tatbikatla ilgili hususların vekâletçe ha-zırlanacak bir talimatname ile tesbiti icabede-ceğinden bunların kanunu medeniden çıkarıl-ması;

Maksatları ile birinci maddede yaptığı ta-dilâtta Encümenimizce aynen kabul edilmiş ve lâyiha havalesi mucibince Bütçe encümenine tevdi edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulmuş-tur.

Maliye En. Reisi	M. M.	Kâtip
İstanbul	Aydın	Tokad
A. Bayındır	A. Menederes	C. Kovalı
A. Karahisar	Ankara	Burdur
İ. H. Baltacıoğlu	M. Aksoley	Ş. Engineri
Bursa	Kayseri	Rize
A. M. Erhan	Ö. Taşcıoğlu	T. B. Balta
Urfa		
M. E. Tekeli		

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe encümeni
Esas No. 1/118
Karar No. 60

8 . VII . 1943

Yüksek Reisliğe

İktisadi Devlet teşekkülleri memurları Te-
kaüd sandığı hakkındaki 4222 sayılı kanuna ek
kanun lâyihası İktisat ve Maliye Encümenleri-
nin mazbatalarıyla birlikte Encümenimize ha-
vale edilmiş olmakla İktisat vekili Fuad Sirmen
ve Maliye vekâleti Bütçe ve Mali kontrol umum
müdürü hazır oldukları halde tetkik ve müza-
kere olundu.

Toprak altında maden istihsalinde çalışan-
ların diğer memur ve müstahdenlere nazaran
daha fazla yıprandıkları ve mühendislerin ocak
içindeki faaliyetleri yakından tetkik ve mura-
kabe etmekteki fayda ve teşvik edici rolü na-
zarı itibara alınarak bunların bu suretle ge-
çen fiili hizmetlerine yüzde elli nispetinde zam
yapılması hakkındaki Hükümet teklifi Encü-
menimizce de yerinde görülmüş ve bu itibarla
birinci madde, İktisat encümeninin tadili veçhile
Encümenimizce de kabul edilmiştir. Ancak
(tekaütlük hesabında) tâbiri yerine (tekaüt-
lük müddeti için) tâbirinin konması vuzuh ba-
kımından uygun görülmüş ve ibarede bazı de-
ğişiklikler yapılmıştır.

Lâyihanın muvakkat maddesinde, şimdiye
kadar muvakkat kadro ile idare edilmeleri do-
layısıyla müntesipleri tekaüdüğe tabi tutulma-
mış olan Ereğli Kömür işletmesi ve Türkiye kö-
mür tevzi ve satış müesseselerinde, bu defa
daimi kadroların tatbiki üzerine, tekaüdüklük
hükümlerinin cari olmağa başlaması yüzünden
Devlet müesseseleri memurlarında olduğu gibi,

bu memurların da şimdiye kadar mesbuk on
senelik hizmetlerinin tekaüdüklüklerine eklenmesi
istihdaf edilmektedir.

Bu itibarla 4222 sayılı kanunun muvakkat
ikinci maddesi hükmünün bu memurlar hak-
kında da teşmili yolundaki Hükümet teklifi
İktisat ve Maliye Encümenlerinin tadili veçhile
Encümenimizce de uygun görülmüştür.

Bu esaslar dahilinde hazırlanan kanun lâ-
yihası Umumi Heyetin tasvibine arz olunmak
üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	Reis V.	Bu M. M.
Çorum	Kastamonu	Kayseri
<i>İ. Eker</i>	<i>T. Coşkan</i>	<i>F. Baysal</i>
Kâtip		
İstanbul	Amasya	Aydın
<i>F. Öymen</i>	<i>A. K. Yiğitoğlu</i>	<i>Gl. R. Alpman</i>
Bitlis	Çanakkale	Diyarbakır
<i>B. Osma</i>	<i>S. T. Arsal</i>	<i>Ş. Uluğ</i>
Edirne	Giresun	Giresun
<i>M. N. Gündüzalp</i>	<i>M. Akkaya</i>	<i>A. Sayar</i>
Hatay	İstanbul	İstanbul
<i>H. Selçuk</i>	<i>H. Kortel</i>	<i>H. Ülkmen</i>
İzmir	Kütahya	Manisa
<i>M. Birsal</i>	<i>H. Pekcan</i>	<i>F. Kurdoğlu</i>
Mardin	Samsun	Tokad
<i>R. Erten</i>	<i>M. A. Yörüker</i>	<i>H. N. Keşmir</i>
Tokad	Trabzon	Yozgad
<i>B. A. Sevengül</i>	<i>M. S. Anamur</i>	<i>S. İçöz</i>
Zonguldak		
<i>H. A. Kuyucak</i>		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Iktisadi Devlet teşekkülleri memurları Tekait sandığı hakkındaki 4222 sayılı kanuna ek kanun lâyihası

MADDE 1. — 4222 sayılı kanunun 1 nci bölümünün sonuna aşağıdaki madde eklenmiştir.

Ek madde — Maden istihsalinde ocaklar içinde çalışmakla mükellef olanlardan tekaüt hakkını haiz memur ve müstahdemlerin bu vazifelerde 4222 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren geçirdikleri fiili hizmet müddetlerinin her senesi tekaütlük hesabında bir buçuk sene sayılır. Altı ay ve altı aydan fazla hizmetler seneye iblâğ edilir ve bundan noksan hizmetlerde hesaba katılmaz.

Alâkalı teşekkül ve müesseselerde, ilgililerin bu suretle geçen hizmetleri İktisat vekâletince her sene tetkik ve tasdik edilerek İktisadi Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığına bildirilir.

MUVAKKAT MADDE — 4222 sayılı kanunun muvakkat 2 nci maddesi hükmü mezkûr kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Ereğli Kömürleri İşletmesi ve Türkiye Kömür tevzi ve satış müesseselerinde müstahdem olanlardan daimi kadrolara almanlar hakkında da tatbik olunur. Mevzuubahis maddede yazılı on yıllık müddetin hesabında alâkahlıların 3867 sayılı kanunun 1 nci maddesi hükmüne tabi tutulmuş olan müessese, şirket ve ocaklarda geçirdikleri hizmet müddetleride itibare alınır.

Bu madde hükmünden istifade

İKTİSAT ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Iktisadi Devlet teşekkülleri memurları Tekait sandığı hakkındaki 4222 sayılı kanuna ek kanun lâyihası

MADDE 1. — Maden istihsalinde çalışan memur ve müstahdemlerin, 4222 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren toprakaltı işlerinde geçirdikleri fiili hizmet müddetleri, tekaütlük hesabında, bu müddetin yarısı ilâve edilmek suretiyle tesbit edilir.

Ancak bu ilâve, 4222 sayılı kanunun 17 nci maddesinin ikinci bendine tevfikân, kurumlarca tekaüt edilebilecek olanlar için tâyin olunan 25 senelik fiili hizmet müddetinin azaltılmasını icap ettiremez.

Alâkalı teşekkül ve müesseselerde, ilgililerin bu suretle geçen hizmetleri İktisat vekâletince her sene tetkik ve tasdik edilerek İktisadi Devlet teşekkülleri memurları tekaüt sandığına bildirilir.

MUVAKKAT MADDE — 4222 sayılı kanunun muvakkat 2 nci maddesi hükmü, mezkûr kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Ereğli Kömürleri İşletmesi ve Türkiye Kömür tevzi ve satış müesseselerinde müstahdem olanlardan daimi kadrolara almanlar hakkında da tatbik olunur. Mevzuubahis maddede yazılı on yıllık müddetin hesabında alâkahlıların 3867 sayılı kanunun 1 nci maddesi hükmüne tabi tutulmuş olan müessese, şirket ve ocaklarda geçirdikleri hizmet müddetleri de nazarı itibare alınır.

(S. Sayısı : 103)

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Iktisadi Devlet teşekkülleri memurları Tekait sandığı hakkındaki 4222 sayılı kanuna ek kanun lâyihası

MADDE 1. — Maden istihsalinde çalışan memur ve müstahdemlerin 4222 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren toprak altı işlerinde geçen fiili hizmet müddetleri, tekaütlük müddeti için bu müddetin yarısı ilâve edilmek suretiyle tesbit olunur.

Bu hüküm 4222 sayılı kanunun 17 nci maddesinin ikinci bendi gereğince kurumlar tarafından resen tekaüde sevk için 25 senelik hizmet müddetinin hesabında itibare alınmaz.

Alâkalı teşekkül ve müesseselerde ilgililerin bu suretle geçen hizmetleri İktisat vekâletince her sene tetkik ve tasdik edilerek İktisadi Devlet teşekkülleri tekaüt sandığına bildirilir.

MUVAKKAT MADDE — İktisat encümeninin muvakkat maddesi aynen.

Hü.

İk. E.

B. E.

edecekler hakkında 4222 sayılı kanunun muvakkat ikinci maddesinin (a) ve (b) fıkralarında yazılı müddetler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte başlayacağı gibi bunların 4222 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki hizmet müddetleri mezkûr kanun hükümleri dairesinde tekaütlük fiili hizmetlerine katılır.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti yerine getirir.

22 . VI . 1943

Bş. V. Ad. V.

Ş. Saracoğlu A. R. Türel

M. M. V. Da. V.

A. R. Artunkal

Ha. V. Ma. V.

N. Menemencioğlu F. Ağralı

Mf. V. Na. V.

Yücel S. Day

İk. V. S. İ. M. V.

F. Sirmen Dr. H. Alataş

G. İ. V. Zr. V.

S. H. Ürgüblü

Mü. V. Ti. V.

A. F. Cebesoy C. S. Siren

Bu madde hükmünden istifade edecekler hakkında 4222 sayılı kanunun muvakkat ikinci maddesinin (a) ve (b) fıkralarında yazılı müddetler, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte başlar ve bunların 4222 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki hizmet müddetleri mezkûr kanun hükümleri dairesinde tekaütlük fiili hizmetlerine katılır.

MADDE 2. — Hükümetin ikinci maddesi aynen.

MADDE 3. — Hükümetin üçüncü maddesi aynen.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden mer'idir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.